

Az Entz Géza-díj odaítélése 2023-ban

A díj legutóbbi odaítélése óta eltelt öt esztendőben szép könyvtermés született azokban a témakörökben, amelyre a bírálóknak a kiírás szerint figyelniük kell. Az eddigi bírálati gyakorlat szerint most sem vettük figyelembe a doktori dolgozatokat, bármennyire is értékesek legyenek.

Hasonlóképpen figyelmen kívül hagytuk az ünnepi köszöntőköteteket, attól eltekintve, hogy az ott közölt tanulmányok beleillenek a kiírás keretébe. Egyébként e téren szép számban jelentek meg kiadványok a vizsgált időszakban.

A kolozsmonostori konvent fejedelemség kori jegyzőkönyvei I. 1326–1590. Mutatókkal és jegyzetekkel regesztákban közzéteszi Bogdándi Zsolt. EME, Kolozsvár 2018. 458 lap.

Az EME Jakó Zsigmond Kutatóintézetének forráskiadási programjának részeként jelent meg e kötet, amely a kolozsmonostori konvent újjászervezését (1575) követően vezetett három hiteleshelyi jegyzőkönyv, továbbá a 17. század végéig fennmaradt protocollumokban teljes szöveggel vagy tartalmilag átvitt és említett középkori és 1591. január 1-e előtti oklevelek kivonatait tartalmazza, részletes név- és tárgymutató kíséretében.

Draskóczy István: *A magyarországi kősó bányászata és kereskedelme (1440–1530-as évek)*. MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest 2018. 456 lap.

A kötet a késő középkori Magyarország sókitermelésének szervezését, az országban létező királyi sómonopólium működését, a kitermelést irányító sókamarák tisztségviselőinek személyét, a só kereskedelmét tárgyalja. Szerzője e témával már régóta foglalkozik, eddig megjelent tanulmányainak és köteteinek összefoglalásaként is tekinthetünk jelen kiadványra. Az eddigi szakirodalom bemutatásával indul a kötet, majd forrásait veszi sorra a szerző, köztük a mindmáig kevésbé hasznosított külföldi elbeszélő műveket. A levéltári források jókora része épp e kötet révén vált ismertté a szakmai közvéleményben. Megismerhetjük a kősó kitermelésének és forgalmazásának szervezetét, a bánya- és a sókamarákat, azok személyzetét adatok sokaságával tárja fel a kötet. Erdélyi vonatkozásokban is bővelkedik a kiadvány, a közismert bányahelyek mellett közzéteszi a székelyek sókitermelésére, valamint más helyi kitermelésekre vonatkozó megállapításokat is.

Botár István *Havasok keblében rejtőző szép Csík. A Csíki-medence középkori településtörténete*. Martin Opitz Kiadó, Budapest 2019. 656 lap.

A kiadó ajánlását idézzük: „Kötetünk a Csíki-medence középkori településtörténetének, régészeti emlékeinek áttekintésére vállalkozik. Pár évtizeddel ezelőtt Székelyföld e keleti szegletének 11–16. századi történetéről inkább csak sejtéseink, semmint valós ismereteink voltak. Arról, hogy mikor és hogyan építették a templomokat, mikor és hol alakultak az első falvak, mikor és kik adták a települések neveit, nem szólnak az írott adatok. Ezt az űrt, legalább részben, a régészeti leletek tölthették volna ki, de a magyar vonatkozású középkor régészeti kutatása Székelyföldön, érthető módon, hosszú ideig elhanyagolt téma volt. Az elmúlt két évtizedben meginduló régészeti kutatásoknak köszönhető, hogy ma már kézzelfogható adatok alapján rekonstruálhatjuk az Olt forrásvidéknek 10–16. századi településtörténetét. Jelen kötet első ízben gyűjti össze a

Csíki-medence középkori történetére vonatkozó, az utóbbi két évtizedben felkutatott régészeti és írott adatokat, amelyek hitelesen vallanak az egykor itt élt emberek életéről. Betekintést nyerhetünk a régészet munkamódszereibe, a hétköznapiakat meghatározó anyagi kultúra változásaiba, a csíki templomok izgalmas építéstörténetébe, az eltűnt csíki várak és udvarházak, illetve a helynevek titkaiba és a Csíki-medence természeti környezetének alakulásába.”

P. Kovács Klára *A Szamos menti új vár. Szamosújvár a 16–19. században*. Martin Opitz Kiadó, Budapest 2019. 248 lap.

A kiadó beharangozó szövege Mikó Árpád bevezető szavainak bekezdéseit idézi: „a szamosújvári vár a kora újkori várépítészetünk klasszikus gyöngyszeme, az erdélyi késő reneszánsz művészet egyik legtöbbet hivatkozott iskolapéldája, amelynek elemzése nélkül nem jelenhetett meg átfogó építészet- vagy művészettörténeti összefoglalás az utóbbi száz évben. A Fráter György és II. Rákóczi György által emeltetett épületek vizsgálata ugyanakkor nem kevés akadályba ütközik, mivel a vár 1786-tól kezdve napjainkig szigorúan őrzött fegyházként működik, ahová még bejutni sem könnyű a kutatónak; a falkutatás vagy a régészeti feltárás lehetősége pedig fel sem merülhet. P. Kovács Klára művészettörténésznek, a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem oktatójának sikerült ezt a bonyolult feladványt megoldania, és egy önmagán messze túlmutató monográfiában összegeznie a híres vár történetét. A gazdagon illusztrált kötet egyaránt tartalmaz archív fotókat ma már nem látható faragványokról és feliratokról, történeti térképeket és látképeket a várról, illetve friss képeket, amelyek az épület jelenlegi állapotát mutatják. A sokáig fantomként kerülgedett szamosújvári vár most, ennek a vármonográfiának köszönhetően vált igazán részévé 16. századi építésztörténetünknek.”

Gálfi Emőke: *Gyulafehérvár és uradalma a 16. század második felében*. EME, Kolozsvár 2021. 202 lap.

Arra a kérdésre keresi a választ a szerző, hogy a nem különösebben kiemelkedő mezőváros miért és hogyan lett az erdélyi fejedelemség fővárosa. A középkor végén a majdani székváros két tulajdonossal (erdélyi püspök és erdélyi káptalan) rendelkező település volt, amelynek 1556 után a mindenkori fejedelem vált az egyedüli földesurává. Ez a változás az 1540-es években kezdődött, majd az erdélyi egyházi javak szekularizációjával tetőzött. Az erdélyi uralkodók ily módon egy olyan városban alakíthatták ki székhelyüket, amelyek társadalmát és annak jogi, egyházi, gazdasági viszonyait is saját belátásuk szerint formálhatták, a szekularizáció következtében a város körül létrejövő, többé-kevésbé egybefüggő uradalom pedig ezt az átalakulást még inkább elősegítette. A török elől menekülő lippaiak és temesváriak befogadása növelte a település lakosságát, a betelepülők sorsának alakulását a szerző tárta föl először.

A székely írás emlékei. Corpus Monumentorum Alphabeto Siculico Exaratorum. Szerk.: Vásáry István, írta Benkő Elek, Sándor Klára, Vásáry István. BTK, Budapest 2021. 928 oldal.

A kötet előkészítése még 2012-ben kezdődött az MTA Magyar Őstörténeti Témacsoportjának tanácskozásán, amelyre Vásáry István turkológus hívta meg előadónak a másik két szerzőt, akik addig több ízben is foglalkoztak különféle rovásírásos emlékekkel. Akkor született döntés a székely írás emlékeinek új kiadásáról, amely többéves széles körű kutatómunka eredményeképpen 2021-ben elhagyta a sajtót. Már a bevezetőben tisztázzák a szerzők a használandó terminológiát, logikusan érvelve a „székely írás” mellett. A közölt emlékeket hat csoportba osztva tárja a kötet

az olvasók elé. Először a székely írásra vonatkozó történeti emlékek szövegét adja, a latin vagy német eredeti mellett modern magyar fordítás is olvasható. Ez a megoldás nyilván növelte a kiadvány terjedelmét, de hasznossága vitathatatlan. A következő két csoportban a feliratos emlékek szerepelnek, ezek a részek talán a legfontosabbak. A feliratok datálása azonnal cáfolja azt a vélekedést, hogy a rovásírás humanista tudósok játéka lett volna. A kéziratos és nyomtatott emlékek a következő, D csoportban szerepelnek. Kiemelendő, hogy a tárgyalt tételek a csoportokon belül kódszámot kaptak, ez megkönnyíti az azonosítást a későbbi kutatás számára. Ugyancsak említést érdemelnek a kiváló minőségű fényképfelvételek, a feliratos emlékek egy részéről ugyanis mindmáig csak gyarló reprodukció állt az érdeklődők rendelkezésére.

Fejedelmi prefektusok Erdélyben. Források a kora újkori Erdély igazgatástörténetéhez. Bevezető tanulmánnyal közli Mátyás-Rausch Petra, Szalai Ágnes. BTK, Budapest 2021. 384 oldal

A két szerző 17. századi erdélyi történeti források kritikai közzétételére vállalkozott, munkájuk hézagpótlónak tekinthető. A forrásközlések előtt egy-egy alapos, többtucatnyi oldalra terjedő bevezető tanulmány foglalja össze a Bethlen–Rákóczi-kori kincstári igazgatás korszerűsítéséről, változásairól megfogalmazható eredményeket, illetőleg az Apafi-kor egyik prefektusának, Udvarhelyi Györgynek a működését rekonstruálja. A közzétett források a prefektusok levelezéséből állnak, ezeket a címzettek levéltáraiból (Beszterce város, Teleki család) gyűjtötték a szerzők.

Középkori művészet a Szamos mentén I–II. Templomok a Mezőségtől Beszterce-Naszódig. Szerk. Kollár Tibor. Iskola Alapítvány–Möller István Alapítvány, Kolozsvár–Budapest 2021.

A szaktanulmányokat közreadó két kötet a történelmi Magyarország középkori épített öröksége feldolgozásának programja keretében született. 326, illetőleg 398 oldalon mutatja be a középkori templomok történetét friss kutatásokra támaszkodva, bő és színvonalas illusztrációs anyag kíséretében. Szerzők: Marosi Ernő, Szakács Béla Zsolt, Havasi Krisztina, Weisz Attila, Kovács Gergely, Papp Szilárd, Csók Zsolt, Szőke Balázs, Kiss Lóránd, Hegyi Géza, az illusztrációkat Mudrák Attila készítette.

Kegyesség és/vagy reprezentáció. Erdély református öröksége. Az Erdélyi Református Múzeum kiállításának katalógusa. Szerkesztette Kovács Mária-Márta, a katalógustételeket írta Kovács Mária-Márta, T. Horváth Iringó, Tóth Levente és Ósz Sándor Előd. Erdélyi Református Egyházkerület, Kolozsvár 2021. 278 lap.

A katalógus az erdélyi református egyház tárgyállományának sokszínűségébe nyújt betekintést, a jubileumi kiállítás mindegyik tárgya szerepel benne, a középkori örökségtől kezdve a 18. század végéig. A kötet lapjain az adományozó erdélyi fejedelmek, arisztokraták, városi polgárok, lelkipásztorok és kismemesek elevenednek meg, akik fontosnak tartották gyülekezetük támogatását ötvösmunkák és textíliák ajándékozásával. A részletes leírások végigkövetik egy-egy tárgy történetét készítésétől napjainkig, szakirodalmi hivatkozásokkal és könyvészettel ellátva. Helynév- és személynévmutató teszi könnyen használhatóvá a gyönyörű kiállítású kötetet.

Áttekintve az értekezések, forráskiadványok, monográfiák hosszú sorát kiemelkedik közülük Mihály Ferenc és munkatársa, Szász Erzsébet *Míves famunkák Erdélyben. Ács munkák, asztalosmunkák a XV–XVI. századból* című 643 oldalas, a Teleki László Alapítvány kiadásában

2021-ben megjelent munka. A kötet bevezetőjeképpen 170 oldalas tanulmányt olvashatunk, azután következnek a famunkák leírásai a helységnevek ábécérendjében. E kötet forgatásakor igazat kell adnom a régi mondásnak, hogy a műemlékvédelemnek két nagy ellensége van, a túlságos szegénység (nemtörődömséggel párosulva) és a túlságos gazdagság. A szegénységgel jellemezhető tájakon sosincs pénz a helyreállításra, gazdag vidékeken viszont minden régít elbontanak az új kedvéért. Erdélyt sohasem fenyegette a túlságos gazdagság, ezért maradhettek meg, elsősorban egyházi környezetben a középkori vagy kora újkori ács- és asztalosmunkák, amelyek amúgy is sérülékenyebbek, mint az épületek vagy a műtárgyak. Ezek felmérésére vállalkoztak a szerzők, pontosabban az emlékek restaurálását végezték el, és munkájuk során gondosan feljegyezték megfigyeléseiket az illető famunkák készítési technikáira, korára vonatkozóan. Külön érdeme az impozáns, 646 kiváló minőségű illusztrációt tartalmazó kötetnek, hogy a fényképek mellett olyan technikai részletrajzokat is közöl, amelyek az egykori mesterek munkamódszereit is bemutatják. Mivel az Entz Géza-díj egy-egy konkrét kiadványt jutalmaz, ugyanakkor a szerző egész munkásságát is honorálni kívánja, e követelménynek Mihály Ferenc és Szász Erzsébet munkája tökéletesen megfelel.

A bizottság tagjai, Benkő Elek, Kovács András és Sipos Gábor, figyelembe véve az ajánlásokat, úgy döntött, hogy Mihály Ferenc és Szász Erzsébet *Míves famunkák Erdélyben. Ácsmunkák, asztalosmunkák a XV–XVI. századból* című könyvének ítéli oda a díjat.

A következőkben teljes terjedelmében közöljük Kovács András ajánlását.

„Immár hatodik alkalommal ítéli oda az EME és a Gróf Mikó Imre Alapítvány az 1993-ban létrehozott Entz Géza-díjat. A tudományos elismerés névadója, a kolozsvári Bolyai Egyetem néhai művészettörténet-tanára, az EME egykori munkatársa, az anyaországbeli Országos Műemlékfelügyelőség osztályvezetője, a Gróf Mikó Imre Alapítvány létrehozója éppen harminc esztendővel ezelőtt, 1993. március 3-án hunyt el, indulóban a nyolcvanadik születésnapját ünnepelni készülő munkatársaival, barátaival, tisztelőivel szervezett találkozóra.

A díjjal az EME és a Gróf Mikó Imre Alapítvány az Entz Géza halálát követő minden ötödik esztendőben, halálának évfordulóján az általa is művelt tudományterületek valamelyikéhez tartozó, jelentős tudományos értékű, erdélyi témájú művet jutalmaz.

E hatodik alkalommal kiadandó Entz Géza-díjra az utóbbi öt év meglepően gazdag és értékes műveket felmutató terméséből egy kétszerzős művet jelölök. Mihály Ferenc farestaurátor és munkatársa, az ugyancsak restaurátor Szász Erzsébet jegyzi a *Míves famunkák Erdélyben. Ácsmunkák, asztalosmunkák a XV–XVI. századból* címet viselő vaskos korpuszt, melyet a Teleki László Alapítvány adott ki 2021-ben Budapesten. 643 oldalas, 646 illusztrációt, fényképet, reprodukciót és rajzot tartalmazó, átfogó könyvésztre támaszkodó és bőven jegyzetelt munkáról van szó, amely *Tanulmányoknak* szentelt első, 170 oldalas részében példamutatóan összegezve a kutatás tanulságait és eredményeit, bevezeti az olvasót a közép- és kora újkori erdélyi famunkák történetébe, műfajiba, technológiájuk alakulásába, de szól a felhasznált anyagokról, szerszámokról és eljárásokról, kitér továbbá a rajtuk található jelvényekre, címerekre, feliratokra, ábrázolásokra, az érintett mesterségek művelőire, céhes beágyazódásukra és a 17–18. században tovább élő hatásukra.

A munka második, közel félezer (173–618) oldalas *Adattár* részében a szerzők az „Ádámos” és „Vizakna” címszavak között feszülő betűrendben ismertetik az általuk felkutatott, nagyon sok esetben általuk azonosított, konzervált, restaurált, olykor a szűkös korábbi szakirodalom

által már felfedezett, nagyjából azonban mindeddig soha komolyan nem vizsgált, ismeretlen, döntően egyházi épületekben fennmaradt alkotásokat: ablakokat, ajtó- és kapuszárnyakat, asztalokat, faliszekrényeket, gyertyatartókat, karzatokat, könyvtartókat, mennyezeteket, stallumokat, szekrényeket, padokat – ennek az ács- és asztalosmunkákból álló, négy-öt évszázada keletkezett művelődési kincsnek jelenleg többnyire mostoha körülmények között őrzött, rohamosan fogyó darabjait, közöttük például a már Entz Géza által ismertetett vasasszentegyedi darabokkal.

Ezek a darabok a vizsgált korszak anyagi kultúrájának, életkörülményeinek látványos emlékei. Az ipari forradalom előtti korszak termékeiként mindenikük képzett mesterember egyedi, a megrendelő igényeihez alkalmazkodó, többnyire díszített alkotása. Az alkalmazott díszítő eljárásoknak a mibenlétéről, technikai kivitelezéséről, anyagairól és eszközeiről mindeddig – e berendezési és bútordarabok csodálójaként – csak nagyon keveset tudunk. Mibenlétük sokszor csupán a szóban forgó munka szerzői által ismertetett nagyszámú példának köszönhetően világosodik meg.

A művészettörténeti kutatások a kezdetekben a szemlélő által látottakra terjedtek ki, s a 19–20. század fordulójának, de a következő évtizedeknek a kirándulásra öltözött művészettörténészei, régészei is figyelmesen megnézték, emlékeztükbe vésték az általuk vizsgált műalkotásokat, írásban is rögzítették, mérték, rajzolták a megfigyelt részleteket. Nagyon ritka esetben közelítettek azonban a pincékhez, padlásokhoz, színekhez, s öltözték állapotára vigyázva kerülték el a poros, pókhálós bútordarabokat is. A korszak igen szerény reprodukációs lehetőségei magyarázzák, hogy kevesek és keveset fényképeztek, akkor is főként napfényen rögzíthető külsőket, technikai kényszerűségből adódóan kerülve a mesterséges megvilágítást kívánó belsők fényképezését, így hát le is maradtak a szóban forgó, többnyire mozdíthatatlan ács- és asztalosmunkák részletes és összehasonlító vizsgálatáról. Az előrelépést csak a kis felületeket átfogó fényképekből összeragasztott, illetve a régiesebb, ilyen montázsokból átrajzolt fényképalapú reprodukciók támogatták valamennyire a kazettás mennyezetek esetében. Az áttörés a kutatásban csak akkor következett be, amikor a tárgyakat vizsgáló restaurátor-szakember immár munkaruháiban, szerszámokkal a kezében közelről is szemrevételelezhette, szétszedte, fertőtlenítette és konzerválta, majd újra összeillesztette és kiegészítette, „gyógyította” a szüette, parazitákkal fertőzött, pusztulásra ítélt szétmálló darabot, vagy felismerte, összeszedte és összerakta a kiszórt, használhatatlannak minősített műalkotás darabjait, aki apró, a megmunkálásban mutakozó nyomokból képes volt azonosítani az eredeti szerkezetet, az alkotó egyéniség keze nyomát, szándékait. Amikor pedig a digitális képalkotási eljárásoknak köszönhetően, hozzáférhetővé és hatékonyává vált a fényképezés, már íróasztalnál is folytatni lehetett a képekben rögzített tárgy vizsgálatát.

Annak idején, kortársaival teljes egyetértésben, Orbán Balázs még lenézte, izléstelen deszkaföleplek titulálta a szerzők által vizsgált, fából készült műtárgyak csoportjába tartozó reneszánsz kazettás mennyezeteket, de még életben volt, amikor már ezek a gazdagon díszített együttesek is magukra vonták a régészeti-néprajzi, majd művészettörténeti vizsgálatok figyelmét. Erdéllyel kapcsolatban Kelemen Lajos úttörő adatgyűjtését a kazettás mennyezetek és rokon emlékek tekintetében Tombor Ilona, a díjnak nevet adó Entz Géza hivatali kollégája folytatta, kiterjesztve azt az egész történeti Magyarország területére. Munkája 1968-ban jelent meg, s ezekhez a Sepsiszentgyörgyről indult Boros Judit (*Festett famennyezetek és rokon emlékek Erdélyben a XVI-XVIII. században*) fűzött jelentős kiegészítéseket és pótlásokat az 1980-as évek elején, többek között Dávid László elsősorban udvarhelyszéki kutatásainak eredményeire is támaszkodva.

Az 1990-es változások után nagymértékben gazdagodott a számba vehető hazai műemléki irodalom, de sem a Balogh Jolán által annak idején szorgalmazott, az ő kutatási körülményei

közepette azonban megvalósíthatatlan műfaji teljességet (Vö. *Az erdélyi renaissance*. I. Kolozsvár, 1943. 144. skk., 323. skk.), sem pedig az egész Erdélyre, esetleg a Trianon után Romániához került területekre kiterjedő földrajzi, ahogyan a minden egyházi felekezetre kiterjedő teljességet nem sikerült elérni. Kivételt csupán az erdélyi harangok példamutató számbavétele (Benkő Elek: *Erdély középkori harangjai és bronz keresztelődmedencéi*. TLA–Polis, Bp.–Kvár 2002.) jelent, s sokkal népesebb kutatói összefogás révén immár ehhez az igényhez látszik felzárkózni a falképek, a szárnyasoltárok, az ötvös- és ónművek, valamint a könyvkötések kutatása is.

A kutatást megújító törekvésekhez kapcsolódva, úgy vélem, döntő szerepe volt a fentebb elősorolt technikai és módszertani akadályok kiküszöbölésének a folyamatában annak, hogy az 1990-es évek folyamán Mihály Ferenc (szül. 1968) 1991-ben a Brassói Egyetem Fafeldolgozó Karán, illetve 1996-ban a Budapesti Képzőművészeti Egyetem tárgyrestaurátor szakán oklevelet szerezve, régi asztalosmunkák restaurálására szakosodott műhelyt hozott létre Szovátán. Így egészen új irányból, a műalkotásnak nemcsak szemlélőjeként, hanem hozzáértő restaurátoraként vizsgálhatta a kezébe kerülő tárgyakat, mérhette fel az erdélyi emléanyagot, benne egyebek mellett az elárvult szász templomok értékeit is. A magyarországi Állami Műemlékhelyreállítási és Restaurálási Központ alkalmazottjaként 1997 és 2007 között részt vett egy Magyarország határain túli műemlékfelmérési programban. Az asztalosműveket felmérő Mihály Ferenc és festményekre szakosodott restaurátor kollégája, Lángi József három szépen illusztrált, de csak szűkszavú kommentárokat lehetővé tevő kötetben (*Erdélyi falképek és festett faberendezések*. 1–3, ÁMRK, Budapest 2002, 2004, 2006) ismertette e kutatások eredményeit.

Nem kíván különleges képzelőerőt, hogy belássuk: aki a szóban forgó nagy állományt képes áttekinteni, aki a számtalan kutatott tárgyat szétszedve felfedezi egy-egy asztalosmunka készítésének a menetét, aki az átfestésektől megszabadítva rácsodálkozhat az eredeti felületre, aki megfigyelheti az osztólécek alatt fennmaradt eredeti színezést, aki azonosíthatja az intarziás minta összetevőit, aki firkákra és a műhelyből, a műhely tagjaitól vagy a megrendelőktől, használóktól származó feliratokra lel az évszázadok során a helyükről el sem mozdított stallumokon vagy a szárnyasoltárok szoborfülkéjében, aki az ács- vagy asztalosműhelyben folyó tevékenység ismerőjeként egy-egy együttes létrejöttét is képes megvilágítani már fölényes anyagismerete, technikatörténeti tájékozottsága, a szerszámnyomok azonosítása, szerkezeti megfigyelések révén, az behozhatatlan előnyre tesz szert a műtárgy módszeres vizsgálata során is. Ezeket a vizsgálatokat Mihály Ferenc és Szász Erzsébet látványosan bővítették azután a famunkákhoz tartozó vasalásokkal kapcsolatos jelentős megfigyelések, akár csak a famunkák színezésére vonatkozó felismerések révén is.

Az általam jelölt munkában bemutatott és értékelt hatalmas anyag már képet ad a szerzők minden részletre kiterjedő anyaggyűjtéséről, ugyanakkor Mihály Ferenc és Szász Erzsébet szándékainak megfelelően ez csupán a bevezető, előkészítő része, ígérete a vizsgálataik derekát adó 17–18. századi emléanyag feldolgozásának, melynek elemzése a közeljövőben ki is kerekítheti teljességre törekvő kutatási elképzeléseiket.

A felsorolt észrevételek alapján úgy vélem, hogy amennyiben Mihály Ferenc és Szász Erzsébet művét és munkásságát találnánk méltónak az Entz Géza-díjra, akkor éppen a szerzők által vallott átfogó, integratív szemléletnek a nagyrebecsülésével mutathatnánk irányt és követhető utat az újabb kutatások számára.”

Sipos Gábor

Contents

Géza Hegyi: Tithe Districts in the Medieval Transylvanian Diocese	1
András W. Kovács: Two Unpublished Letters of Summons to the Transylvanian Provincial Assemblies (1478, 1502)	13
Bálint Lakatos: The Self-governing Structure of Turda/Torda and Its Activity until the End of the 16 th Century	19
Árpád Botond György: The Archontology of the Town of Târgu Mureş/Marosvásárhely	53
Petra Mátyás-Rausch: Sándor Barcsay’s Mysterious Wife – New Data on the Social Relations of the Fodor Family of Abrudbánya/Abrud	81
Zsolt Bogdándi: Church Historical Data from the Protocols of the Convent of Cluj-Mănăştur. The Jesuits and the Church of Cluj-Mănăştur	91
Emőke Gálfi: Additions to the Biography of Chancellor Simon Péchi (1614–1621)	103
Ágnes Szalai: “The Soldiers of [...] Várad Gnash Their Teeth against Sebesvár”. The Fortress of Sebesvár/Bologa in the First Decade of the Apafi Era	115
Kornél Nagy: The Armenians’ “Labanc” Bishop. The Armenians in Transylvania and Ferenc Rákóczi’s War of Liberation	132
Zsolt Szabó: The Administrative Elite of Maramureş County between 1860 and 1867	143

Review

Mária Lupescu Makó: On the Newest Volume of the Erdélyi Okmánytár (Codex Diplomaticus Transsylvaniae)	155
Tamás Fejér: Observant Franciscan Formularies in Medieval and Early Modern Hungary	163
Éva Mikos: Festschrift for an Extraordinary Historian	168
Ágnes Szalai: At Anna Bornemisza’s Table	171
Csilla Tamásné Szabó: The Museum of the Hungarian Language from the Kalotaszeg Region	175

Society Communications

Chief Secretary’s Report on the 2022 Accomplishments of the Transylvanian Museum Society	180
Awarding the Entz Géza Prize for 2023	198

Cuprins

Géza Hegyi: Districtele decimale din dieceza medievală transilvăneană.....	1
András W. Kovács: Două scrisori inedite de convocare la adunări provinciale transilvănene (1478, 1502)	13
Bálint Lakatos: Organizarea autoguvernării al orașului Turda și activitatea sa până la sfârșitul secolului al XVI-lea	19
Árpád Botond György: Arhontologia orașului Târgu Mureș (1604–1700)	53
Petra Mátyás-Rausch: Misterioasa soție a lui Sándor Barcsay - Noi date despre relațiile sociale ale familiei Fodor din Abrud	81
Zsolt Bogdándi: Date istorice din protocoalele conventului Cluj-Mănăștur. Iezuiții și Biserica din Cluj-Mănăștur	91
Emőke Gálfi: Date biografice noi despre cancelarul Simon Péchi (1614–1621).....	103
Ágnes Szalai: “Cei din [...] Oradea scrâșnesc din dinți împotriva lui Sebesvár”. Cetatea Bologa în primul deceniu al epocii Apafi	115
Kornél Nagy: Episcopul “lobonț” al armenilor. Armenii din Transilvania și războiul de independență al lui Francisc Rákóczi	132
Zsolt Szabó: Elita administrativă a comitatului Maramureș între anii 1860 și 1867.....	143

Recenzii

Mária Lupescu Makó: Despre ultimul volum al Erdélyi Okmánytár (Codex Diplomaticus Transsylvaniae)	155
Tamás Fejér: Formularii ale franciscanilor observanți în Ungaria medievală și modernă timpurie	163
Éva Mikos: Un volum festiv pentru un istoric ieșit din comun	168
Ágnes Szalai: La masa Annei Bornemisza	171
Csilla Tamásné Szabó: Muzeul limbii maghiare din Țara Călatei.....	175

Comunicări ale Societății

Raportul secretarului general privind activitatea Societății Muzeului Ardelean în anul 2022	180
Acordarea Premiului Entz Géza pe anul 2023	198

Tartalom

Hegy Géza: Tizedkerületek a középkori erdélyi egyházmegyében.....	1
W. Kovács András: Két meghívólevél erdélyi tartománygyűlésre (1478, 1502).....	13
Lakatos Bálint: Torda város öngazgatási szervezete és működése a 16. század végéig.....	19
György Árpád Botond: Marosvásárhely archontológiája (1604–1700)	53
Mátyás-Rausch Petra: Barcsay Sándor rejtélyes felesége – Újabb adatok az abrudbányai Fodor család társadalmi kapcsolataihoz	81
Bogdándi Zsolt: Egyháztörténeti adatok a kolozsmonostori konvent fejedelemségkori jegyzőkönyveiből. A jezsuiták és a kolozsmonostori egyház	91
Gálfy Emőke: Péchi Simon kancellár viselt dolgairól (1614–1621)	103
Szalai Ágnes: „Az váradiak [...] Sebesvár ellen csikorgatják fogokat”. Sebesvár végvára az Apafi-korszak első évtizedében	115
Nagy Kornél: Az örmények „labanc” püspöke. Az erdélyi örménység és a Rákóczi szabadságharc.....	132
Szabó Zsolt: Máramaros vármegye közigazgatási elitje 1860 és 1867 között	143

Szemle

Lupescu Makó Mária: Az Erdélyi okmánytár legújabb kötetéről.....	155
Fejér Tamás: Késő középkori és kora újkori magyarországi obszerváns ferences formuláskönyvek.....	163
Mikos Éva: Emlékkötet egy rendhagyó történésznek.....	168
Szalai Ágnes: Bornemisza Anna asztalánál	171
Tamásné Szabó Csilla: A kalotaszegi magyar nyelv múzeuma	175

Egyesületi közlemények

Főtitkári jelentés az Erdélyi Múzeum-Egyesület 2022. évi munkájáról.....	180
Az Entz Géza díj odaítélése 2023-ban	198